

MEMO

Aan : Raad

Van : Linda Verduin / Hilde Oosten

Datum : 10 juli 2024

Onderwerp : Onderzoek Voedselbank NOP-Urk en St. SZWEVE

Aanleiding

Op 15 januari 2024 is er in de commissie SLZ gesproken over het onderzoeken van de mogelijkheid tot structureel subsidiëren van de Stichting Samen Zijn We Er Voor Elkaar. Dit naar aanleiding van een agendaverzoek dat was ingediend door de CU/SGP en ondersteund werd door de PVDA, ONS en GroenLinks.

De Stichting Samen Zijn We Er Voor Elkaar heeft in november via het politiek uurtje gevraagd om financiële ondersteuning, met name voor transportkosten. In 2023 heeft de gemeente daarvoor subsidie toegekend door de gemeente, ter hoogte van € 5.200,-. Ook heeft de gemeente een aantal keren provinciale subsidies, bedoeld voor voedselbanken, verdeeld over zowel de Voedselbank NOP-Urk als de Stichting SZWEVE.

Tijdens de bespreking in de commissie werd duidelijk dat er verschillende beelden waren bij de diverse raadsleden over zowel de Voedselbank NOP-URK als de Stichting SZWEVE. Daarom heeft wethouder Verduin toegezegd om de commissie nader te informeren over feiten, cijfers en criteria. Hiervoor heeft de gemeente in de afgelopen periode onderzoek gedaan. In deze memo wordt daar verslag van gedaan.

Onderzoeksvragen

Om de onderzoeksvragen helder te krijgen zodat tegemoet wordt gekomen aan de informatiebehoefte van de raad konden raadsleden onderzoeksvragen aandragen. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de volgende overkoepelende onderzoeksvragen:

- Wat is de organisatiestructuur?
- Welke instroomcriteria en -procedure worden gehanteerd en wat zijn de mogelijkheden tot maatwerk?
- Welke uitstroomcriteria en -procedure worden gehanteerd en wat zijn de mogelijkheden tot maatwerk?
- Dienstverlening: overeenkomsten en verschillen
- Financiële gegevens: overzicht van inkomsten en uitgaven

Methodiek

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn we met beide organisaties in gesprek gegaan aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst. Er is geen dossieronderzoek gedaan, om reden van de privacy van de cliënten van de beide organisaties.

Er is een vragenlijst opgesteld die van tevoren is toegezonden naar de beide organisaties. Beide organisaties zijn afzonderlijk van elkaar bevraagd door de beleidsadviseur en de portefeuillehouder aan de hand van de vragenlijst. Dit betekent dat beide organisaties dezelfde vragen hebben gekregen. De onderwerpen die aan de orde zijn gekomen waren:

- Organisatie (organisatievorm, bestuur);
- Instroom (criteria, beoordeling, aanvraagwijze, afwijzingsgronden, bezwaarmogelijkheden, verwijzingen);
- Uitstroom (criteria, afwijkmogelijkheden, bezwaarmogelijkheden);
- Dienstverlening (o.m. welke producten, maximaal aantal cliënten, woonplaats cliënten, momenten van levering/afname, borging voedselveiligheid, toeleveranciers);
- Financiën (inkomsten en uitgaven 2021-2023, verantwoording);
- Mogelijkheden tot samenwerking.

Er is een verslag gemaakt van de beide gesprekken die ook voor controle op juistheid zijn gedeeld met de beide organisaties. Met de stichting SZWVE is een tweede gesprek gevoerd om nog wat extra verduidelijking op een aantal onderwerpen te krijgen. Er is vervolgens aan beide stichtingen voorgesteld om een gezamenlijk gesprek te voeren over mogelijkheden tot onderlinge samenwerking. De voedselbank wilde daar niet aan meewerken. De beide verslagen zijn samengevoegd tot één overzichtelijke tabel, die als bijlage bij deze memo is gevoegd.

Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met een aantal ketenpartners, te weten Humanitas, Carrefour en Vluchtelingenwerk. Tot slot is met een aantal bewindvoerders die kantoor houden in de gemeente Noordoostpolder gesproken.

Bevindingen

Organisatie

Beide organisaties hebben als rechtsvorm een stichting, met een bestuur bestaande uit 5 (Voedselbank) of 3 (Stichting) leden. Bij beide organisaties is een flink aantal vrijwilligers betrokken. Bij de Voedselbank zijn dit er 24, bij de Stichting ongeveer 20.

Instroom

Bij de Voedselbank NOP-Urk worden de instroomcriteria bepaald door Voedselbanken Nederland. Deze criteria zijn als volgt: het gaat om het 'leefgeld' wat overblijft van de maandelijkse inkomsten, na aftrek van alle vaste lasten. Dit bedrag moet minder zijn dan:

Alleenstaande:	€ 315,-
Samenwonend / Alleenstaand 1 kind:	€ 430,-
Stel met 2 kinderen:	€ 660,-

Voor iedere extra persoon in het huishouden komt er € 115,- bij. Het bedrag wordt regelmatig geïndexeerd. Bovendien wordt een marge van 15% aangehouden. Een gezin dat iets meer overhoudt dan genoemde bedragen kan ook gebruik maken van de Voedselbank, voor de duur van 6 maanden.

Er wordt dus gekeken naar het netto besteedbaar inkomen na aftrek van de vaste lasten. Dit maakt dat ook een huishouden met een hoger inkomen in aanmerking kan komen voor hulp van de Voedselbank. Aanwezigheid van een auto is geen bezwaar, mits deze nodig is en functioneel wordt gebruikt. Ook inwoners met een eigen woning komen in aanmerking, evenals zelfstandigen. Het hebben van huisdieren is geen bezwaar, de Voedselbank heeft vaak ook dierenvoeding om uit te delen.

De hulp duurt in principe zo lang als nodig is, er zit geen tijdlimiet aan. Wel komt het voor dat inwoners op enig moment weer meer te besteden hebben. Dan wordt de hulp afgebouwd. Cliënten kunnen worden aangemeld door hulpverleners, zoals bewindvoerders of Humanitas, zonder aanlevering van administratie, zoals bankafschriften. Hierbij wordt vertrouwd op het oordeel van de meldende organisatie. In deze situaties wordt in eerste instantie voor drie maanden hulp geboden. Daarna wordt de uitgebreide intake gedaan en beoordeeld of de hulp nog langer nodig is. Soms is maar tijdelijk hulp nodig, bijvoorbeeld in afwachting van het toekennen van de toeslagen. Dit komt veel voor bij nieuwe statushouders.

De Stichting SZWEVE hanteert geen objectieve criteria voor hulp en geeft aan dat het altijd maatwerk is. Wel wordt er globaal gekeken naar het aantal gezinsleden en de bron van inkomsten in combinatie met de afstand tot de arbeidsmarkt. Inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, voor wie een verbetering van het inkomen niet in de lijn der verwachtingen ligt, kunnen terecht bij de Stichting. Naar eigen zeggen heeft het grootste deel van de cliënten een inkomen dat net boven de norm ligt van de Voedselbank. Dit geldt bijvoorbeeld voor cliënten met alleen AOW. Bij een deel van de cliënten is sprake van een slechte gezondheid, daar wordt thuisbezorgd. De Stichting benoemt meerdere casussen waarbij de cliënt niet terecht kon bij de Voedselbank. Zoals wanneer de inwoner bewind heeft aangevraagd maar dit nog niet rond is. De cliënt wordt dan niet toegelaten bij de Voedselbank, omdat er nog geen budgetplan is. Of een inwoner die is aangemeld bij een verslavingskliniek maar nog wacht op een plek. Door de verslaving is er onvoldoende geld voor boodschappen. Of cliënten die niet in staat zijn om op vrijdagochtend een voedselpakket te halen, omdat ze dan werken of omdat ze slecht ter been zijn. Ook hier duurt de hulp zo lang als nodig en sommige cliënten zullen naar hun inschatting altijd voedselhulp blijven krijgen.

Bij beide organisaties kunnen inwoners zich aanmelden via de website of de telefoon, of via derden zoals hulpverleners of bewindvoerders. De Voedselbank NOP-Urk geeft aan dat zij veruit het grootste deel van hun cliënten krijgen door aanmelding van hulpverleners/bewindvoerders. Voedselbank NOP-Urk heeft een goede samenwerking met Humanitas en Vluchtelingenwerk. Wanneer inwoners door hulpverleners worden aangemeld, start de voedselhulp meteen. Het papierwerk volgt later, de screening van de noodzaak is door de hulpverlening al gedaan. Bij zowel de Voedselbank NOP-Urk als de Stichting wordt, als dat nodig is, nog dezelfde dag een noodpakket bezorgd.

De Voedselbank heeft geen wachtlijst en kan in principe meer cliënten helpen dan ze nu hebben. De Stichting heeft een wachtlijst met een aantal gezinnen. Hun limiet zit op dit moment op 270 personen.

De beoordeling of een persoon/gezin wordt toegelaten tot de hulp berust bij de Voedselbank bij de voorzitter. Bij de Stichting wordt dit eveneens beoordeeld door de voorzitter. Een eerste screening vindt daar plaats door de secretaris.

Afwijzingen komen bij de Stichting bijna niet voor, tenzij een inwoner geen bankafschriften wil overleggen. Bij de Voedselbank NOP-Urk worden aanvragen weleens afgewezen, bijvoorbeeld als blijkt dat er sprake is van een niet-noodzakelijke auto. Of wanneer blijkt dat er veel geld wordt uitgegeven aan andere niet-noodzakelijke kosten. Hierbij kan gedacht worden aan uitgaven die verband houden met verslavingen.

Uitstroom

Bij de Voedselbank wordt de hulp meestal beëindigd als de cliënt dit zelf aangeeft. Een enkele keer wordt de hulp beëindigd vanuit de Voedselbank als blijkt dat het leefgeld ruim boven de norm blijkt te zitten. Ook komt het voor dat de Voedselbank de hulp (tijdelijk) beëindigt omdat cliënten meerdere malen zonder afmelden niet komen opdagen. Het is altijd mogelijk om af te wijken van de criteria, bij schrijnende situaties. Als iemand het niet eens is met het beëindigen van de hulp, kan hij dit kenbaar maken, mondeling of per mail. Ook kan een klacht worden ingediend. Hoe dit moet staat op de website.

Bij de Stichting gaat het ongeveer op dezelfde wijze. Men geeft aan dat het hier niet voor komt dat inwoners het niet eens zijn met een beëindiging. Hulp wordt gegeven zolang het nodig is en de cliënten en hun verhalen zijn bekend.

Dienstverlening

De Voedselbank NOP-Urk krijgt een deel van zijn producten via het distributiecentrum van Voedselbanken Nederland. Een ander deel wordt aangeleverd door lokale winkels en agrariërs. Voor vis kunnen ze terecht op Urk, waar een koelcel staat.

Bij de Voedselbank kan elke vrijdag een pakket worden gehaald. Dit bestaat uit houdbare en uit verse producten en producten voor persoonlijke verzorging. De pakketten worden niet thuisbezorgd. Dit heeft te maken met de Voedselveiligheid. Voor het vervoeren van versproducten is een koelwagen verplicht en die heeft de Voedselbank niet. Wel kan iemand anders het voedselpakket ophalen voor iemand, indien gewenst.

De regels rondom voedselveiligheid zijn zeer streng en worden bewaakt door de NVWA. Jaarlijks worden ze (onaangekondigd) gecontroleerd. Dit wordt voorgeschreven vanuit Voedselbanken Nederland, waar de Voedselbank NOP-Urk bij is aangesloten.

Bij de Stichting werkt de dienstverlening anders. De stichting is in principe elke dag geopend. Iedere dag wordt op facebook aangegeven wat er de volgende dag zal zijn. Brood is er vrijwel elke dag. Op zaterdag zijn er supermarktproducten en groente en fruit, dat op de markt wordt gehaald (tegen betaling). Af en toe is er vlees, dat wordt gesponsord. Cliënten moeten via Whatsapp aanmelden als ze de volgende dag willen langskomen. Daarmee wordt gezorgd dat er geen pakketten blijven staan. Voor groente en fruit wordt een klein bedrag (€ 2,-) in rekening gebracht. Het is ook mogelijk om een voedselpakket te laten bezorgen tegen een kleine vergoeding (€ 1,50).

De Stichting moet ook aan de voedselveiligheidsvoorschriften voldoen. De NVWA komt steekproefsgewijs langs. Vlees dat wordt geleverd uit slachterijen wordt gekeurd door de NVWA voordat het de slachterij verlaat. Bij het thuisbezorgen wordt gebruik gemaakt van een gekoelde aanhanger, die de Stichting mag lenen.

De Stichting geeft aan dat zij ook een sociale functie hebben. Ze zijn dagelijks open, er is een facebook community en oud-clieënten worden regelmatig zelf vrijwilliger. Daarnaast vinden intakes plaats bij de cliënten thuis. Zij komen achter de voordeur, waardoor soms schrijnende situaties zichtbaar worden.

Financiën

De Voedselbank NOP-Urk ontvangt jaarlijks rond de € 30.000 aan inkomsten. Dit zijn donaties van particulieren, bedrijven en kerken, een kleine bijdrage van Voedselbanken Nederland en een subsidie van de gemeente. Eenzelfde bedrag wordt jaarlijks uitgegeven, aan met name huur, brandstof en andere autokosten en de energierekening.

De inkomsten en uitgaven van **de Stichting** liggen rond de € 20.000. Dit bestaat voor driekwart aan donaties, de rest uit bezorgkosten en de verkoop van groente en fruit. Aan de uitgavenkant bestaat een deel uit inkoop van levensmiddelen en een groot deel transportkosten.

Samenwerking

De Voedselbank NOP-Urk geeft aan niet te willen en kunnen samenwerken met de Stichting. Naar hun idee zijn de verschillen te groot, zowel op het gebied van voedselveiligheid als van de leveringszekerheid. Daarnaast vindt de Voedselbank het van groot belang dat de voedselhulp helemaal kosteloos is voor de inwoner. Zij zijn van mening dat het voor deze doelgroep niet passend is om een bijdrage te vragen. De Stichting staat wel open voor samenwerking. Bij beide organisaties is sprake van bepaalde beeldvorming over de ander. Dit staat op dit moment de samenwerking in de weg.

Doorverwijzing door derden

Humanitas geeft aan in principe iedereen te verwijzen naar Voedselbank NOP-Urk, waarmee zij goede banden hebben. Ditzelfde wordt benoemd door Vluchtelingenwerk. Het komt sporadisch voor dat deze instanties de Stichting benoemen als mogelijkheid, met name als blijkt dat het inkomen van het huishouden (veel) te hoog is voor de Voedselbank, of als een gezin geen afstand wil doen van de auto, terwijl deze niet noodzakelijk is.

Bewindvoerders die gevestigd zijn in de gemeente, geven aan hun cliënten niet vaak te verwijzen naar voedselbanken, omdat er over het algemeen voldoende leefgeld is. Het beeld dat hun cliënten niet bij de Voedselbank NOP-Urk terecht kunnen, omdat het bewind nog niet is uitgesproken of omdat het budgetplan nog niet rond is, herkennen zij niet. Zij geven aan dat zij in voorkomende gevallen contact hebben met Voedselbank NOP-Urk, niet met de Stichting. Vanuit de Stichting wordt niet om financiële informatie gevraagd bij de bewindvoerders, vanuit de Voedselbank NOP-Urk wel. De indruk bestaat dat er geen uitgebreide screening van cliënten plaatsvindt bij de Stichting. Alle bewindvoerders merken op dat zij geen zicht hebben op wat hun cliënten uit eigen beweging doen.

Dit betekent dat beide organisaties een eigen plek hebben op de sociale kaart binnen de gemeente NOP, maar voor verschillende doelgroepen.

Samenvattend

Het onderzoek levert niet op alle onderdelen een helder beeld op, er is op punten sprake van tegenstrijdigheid. Zoals in de inleiding al aangegeven, is de informatie opgehaald door middel van gesprekken met de beide partijen en met een aantal hulpverlenende instanties. We hebben geen dossieronderzoek gedaan. Dat zou te ver voeren met het oog op de privacy van de cliënten.

Wat wij kunnen concluderen is dat beide organisaties in beginsel verschillende doelgroepen bedienen en een verschillende werkwijze hanteren.

Voedselbank NOP-Urk biedt voedselhulp aan iedereen die voldoet aan de criteria van Voedselbanken Nederland en voert hierin geen strikt beleid. De hulp duurt zolang het noodzakelijk is en daarna wordt dit afgebouwd. Wel worden cliënten soms afgewezen, omdat hun besteedbaar inkomen te hoog is of omdat hun uitgavenpatroon niet passend is. De Stichting biedt hulp aan inwoners die een inkomen hebben dat hoger ligt dan de normen van Voedselbanken Nederland. Of die daar om andere redenen niet terecht kunnen, zoals vanwege fysieke beperkingen of het tijdstip van uitgifte bij de Voedselbank.

Beide organisaties bieden op verschillende wijzen voedselhulp. De Voedselbank verstrekt een keer per week een pakket, bij de Stichting kan men vrijwel dagelijks terecht voor onderdelen van het pakket. Voor groente en fruit wordt een bijdrage gevraagd. Ook bezorgen zij thuis tegen betaling, de Voedselbank doet dit niet.

De voedselveiligheid wordt bij beide organisaties geborgd door onaangekondigde controles van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.

Financieel zijn beide organisaties gezond. De Voedselbank is al 17 jaar actief in de gemeente en heeft een stabiele groep toeleveranciers en donateurs. De Voedselbank heeft geen wachtlijst en kan meer cliënten bedienen dan ze nu hebben. De Stichting heeft momenteel een wachtlijst. Zij moeten een deel van het voedsel inkopen. Binnen het huidige budget is er ruimte voor maximaal 270 personen.

Samenwerking lijkt, gelet op de onderlinge verhoudingen tussen de beide organisaties, niet mogelijk.